

Austria

Austria (Österreich) zajmuje pow. 83500 km² i liczy ok. 7.5 mln mk.. W Europie Środkowej zajmuje ważną pozycję. Tędy wiodły szlaki komunikac. wzdłuż doliny Dunaju i dopływów z zach. na wschód i z nad Morza Śródziemnego na północ. Wędrowały tu plemiona indoeuropejskie, Ilirowie, Celtowie, Alemanowie, Longobardowie, Hunowie, Awirowie, Goci; we wczesnym średniowieczu pojawili się Madziarowie i Słowianie.

Blisko 2/3 terytorium Austrii to obszary górskie, należące do *Alp Wschodnich*. Alpy Retyckie (Silvretta, Alpy Oetztalskie, Alpy Zillertalskie) - przełęcz Brenner, Wysokie Taury (Grossglockner 3797m), Niskie Taury, Alpy Noryckie (Styryjskie - rozdzielone rzeka Mur). Na północ obniżenie przechodzące w Kotlinę Wiedeńską. Alpy Allgauskie, Alpy Północnotyrolskie, Alpy Salzburskie, Wapienne Alpy Austriackie. Las Wiedeński. Na południu k. Słowenii Alpy Karnijskie, Alpy Gaitalskie, Karawanki.

Na północ od łańcucha alpejskiego - pas przedgórza (Voralpen). Na północ od Dunaju niewielka część masywy Szumawy.

Krainy: Voralberg (k. Feldkirch, Dornbirn, Bregenz), Tyrol (Innsbruck), Salzburg (Zell), Austria Górna (Salzburg-Linz), Austria Dolna (Wiedeń), Styria (St. Michael, Graz)), Karyntia (Klagenfurt), Burgenland (przy granicy z Węgrami).

Przepisy celno-dewizowe

Na wywiezienie ponad 15 tys. szylingów wymagane zezwolenie Austriackiego Banku Narodowego

Można wwozić bez cła: rzeczy codziennego użytku, biżuterię osobistą, 2 aparaty fotograf., 1 aparat filmowy wąskotaśmowy z 10 rolkami filmu, lornetkę, instrument muzyczny, gramofon, radio przenośne, telewizor przenośny, maszynę do pisania, magnetofon, przyrządy sport. osobistego użytku, 2 sztuki broni sportowej palnej ze 100 nabojami, prowiant na czas podróży. Po 17 roku życia zezwala się na wwóz 200 sztuk papierosów lub 50 cygar, albo 250 g tytoniu a także 2 l wina oraz 0.75 l wódki.

VORARLBERG (2601 km², 306 tys mk.)

Okręg przygraniczny. Graniczy z Niemcami, Szwajcarią, a na poł. z księstwem Liechtenstein. Uroki pejzażowe: Jezioro Bodeńskie, lasy, góry, tereny narciarskie.

Kraj najbardziej uprzemysłowiony spośród wszystkich 9-ciu. Przemysł tekstylny. Targi tekstylne w Dornbirn - najpoważniejsze w Europie w tej dziedzinie. Stolicą jest Bregenz.

Do charakterystycznych zjawisk ekonomiczno-społecznych należy typ chłoporobotnika. Robotnicy nowoczesnych zakładów prowadzą małe gospodarstwa rolne.

Dialekt Vorarlbergu bardziej podobny do języka, którym mówi Szwajcaria niemieckojęzyczna.

Szczególną enklawą językową jest Lustenau nad Renem - mieszkańcy mówią tak odrębnym językiem że w okolicy nazywają ich Cyganami. W średniowieczu było to "Freie Reichshof" - każdy mógł się osiedlać kto chciał. Uzdolnieni ludzie z Lustenau przodują w rzemiośle, sztuce, muzyce i sporcie.

Bregenz (Bregencja)

23 tys mk., nad Jeziorem Bodeńskim. Za czasów rzymskich obóz warowny Brigantium. W 1805 r. przejściowo przyłączone z całym Voralbergiem i północnym Tyrolem do Bawarii. Od 1946 r. odbywają się tu znane festiwale.

Muzeum Krajowe z bogatymi zbiorami wykopalisk prehistorii i historii Rzymian

Kaplica św. Marcina z wieżą zakończoną kopułą (freski z 1366)

Brama miejska; ratusz z 1511 r., scena festiwalowa na Jez. Bodeńskim (festiwal w lipcu i sierpniu),

resztki średn. murów obronnych, uroczę trasy spacerowe brzegiem Jeziora Bodeńskiego do klasztoru Cystersów w Meherau z ruinami zniszczonego przez Szwedów zamku z XVI w.

Na południe od Kummenbergu dolina zwana "*Ogrodem Vorarlbergu*" - nasłonecznych

stokach gór 12 miejscowości: na wiosnę dolina jak bukiet kwiatów, latem wielkie czarne wiśnie.

Feldkirch

Główny punkt przejściowy do Szwajcarii i Liechtensteinu.

Zamek Cieni z XII w., ratusz z XV w., gotycka (nie w całości) katedra, Stary Zamek z wieżami i murami obronnymi, niegdyś miasto studentów ze słynnym jezuickim internatem "Stellamatutina"; HOHENEMS - z pięknym pałacem renesansowym, miejscem odnalezienia 2 rękopisów "Pieśni o Nibelungach"; Nuziders z najstarszym kościołem w Voralbergu; Damüls - z kościołem wysokogórskim z XV w. i freskami. Szczególnie piękny widok z Bregenz-Pfänder. Z Langen do St. Anton tunel o długości 10.2 km.

Region *Montafonu*, z miejscowością *Schruns* - grupa Voralberczyków, różniących się temperamentem, dialektem, zwyczajami - zachowali najwięcej pierwiastka romańskiego spośród ludności Voralbergu.

Kraj ten posiada wspaniałe tereny turystyczne i alpinistyczne. Znany kurort wysokogórski *Gargellen* - 18 km od szwajcarskiego Davos.

TYROL (12648 km², ok. 590 tys. mk.)

Raj dla turystów oraz kraina sportów górskich, region interesujących obyczajów.

Święty kraj Tyrol (Heiliges Land Tirol) ma do zaoferowania turystom m.in.: 300 miejscowości na wys. 470-2150 m n.p.m., ok. 1000 hoteli, pensjonatów, schronisk, kwater, restauracje, gasthausy, baseny kąpielowe, sauny, setki kolejek linowych, wyciągów, szkoły narciarskie, wspinaczki alpejskiej, jeździeckiej, ogromna ilość imprez folklorystycznych.

Różnorodność i bogactwo pejzażu. Nawet budownictwo w cz. półn. i połudn. jest różne: Oberländer buduje dom z kamienia, Unterländer z drewna. Unterländer jest rozmowny i wesoły, Oberländer raczej spokojny i zamknięty w sobie.

Wyjątkowa jest sztuka i zdobnictwo w Tyrolu. Bogata rzeźba w drewnie, uprawiane jest muzykowanie.

Dom tyrolski - dół z naturalnego kamienia, część górna drewniana, z tarasem lub balkonami, ściany ozdobione freskami, dach płaski o dużych okapach.

Po II wojnie światowej rozwinął się przemysł.

Landeck

Ważny węzeł komunikacyjny zachodniego Tyrolu

XIII wieczny zamek. Ważny ośrodek sportów zimowych i turystyki, uzdrowisko.

Innsbruck

Miasto górskie, przedzielone rzeką Inn, otoczone szczytami do wys. 2600 m.

Najmłodsze z głównych miast austriackich, ale pierwsza wzmianka z 1027 r.

W czasach starożytnych powstało w pierwszych wiekach naszej ery jako warowny obóz rzymski Veldidena, w VI w. Wilten. Z czasem przerzucono przez Inn pierwszy stały most (stąd nazwa miasta). W 1239 r. prawa miejskie, w 1363 r. przeszło pod panowanie Habsburgów - złoty wiek. W 1809 r. wybuchło powstanie z powodu przyznania tego kraju Bawarii - główna kwatera przywódcy powstania Andreea Hofera. Po I wojnie, do 1919 r., przez pewien czas okupowane przez Włochów.

Panorama miasta z otaczających szczytów, np. z *Mutteralm* - kolejki linowe lub wyciągi krzesełkowe.

Ulica Marii Teresy (*Maria Theresien-Strasse*) - ważna arteria handlowa i ciąg zabytków architektonicznych - kamieniczki XVI i XVII w.

Kościół Dworski (Hofkirche), z poł. XVI w., jako późnogotycki kościół klasztorny Franciszkanów - potem przebudowany w stylu barokowym. Grobowiec Andreea Hofera, rozstrzelanego w Mantui w 1810 r., a w nawie głównej grobowiec cesarza Maksymiliana I.

Kościół farny św. Jakuba - w ołtarzu obraz Matki Boskiej, dzieło Cranacha Starszego

Pałac dawny rodziny Thun (na I. piętrze "Sala Parysa")

Brama Triumfalna u połudn. wylotu ulicy, z 1765 r, na uroczystość zaślubin przyszłego cesarza Leopolda II z infantką, Marią Ludwiką

Kolumna św. Anny, z 1703 r. po wkroczeniu Bawarczyków, w czasie wojny hiszp. o sukcesję tronu

Od północy - **Stare Miasto** z główna ul. z podcieniami - **Herzog Friedrichstrasse - Goldens Dachl** - architektoniczny symbol miasta. *Złoty dach z miedzi, w późnogotyckim wykuszu zamkowym*, niegdyś główna ozdoba zamku księcia Fryderyka (I poł. XV w.)

Ulica *Hofgasse* wiedzie do **Rennplatz**, otoczonego **zabudowaniami zamkowymi** (Hofburg w pomniejszeniu): *kościół zamkowy* (XVIw.), **zamek z Salą Olbrzymów**, teatr.

Stary Ratusz z Wieżą Pożarna (56m)

Zamek Ambras - za miastem z XI w., w XVI w. rozbudowany i zamieniony na galerię sztuki

Tyrolskie Muzeum Sztuki Ludowej, Ferdinandeum, Berg Isel z pomnikiem *Andreas Hofera*

Kufstein

Zamek średniowieczny, przez długie lata był więzieniem, trzymano tam m.in. polskich rewolucjonistów. W 1931 r. w wieży potężnej twierdzy wmurowano słynne na cały świat "organy bohaterów" - Heldenorgel, których codzienne koncerty słychać w promieniu 12 km.

Zamek Mariastein, koło Wörgl - muzeum zamkowe, Sala Rycerska

Salzburg

Kraj ma 7154 km² i ok. 442 tys mk.

Salzburg oznacza zamek solny.

Miasto liczy ok. 130 tys. mk. Na jego miejscu i całego terenu było morze, którego pozostałością są jeziora

W epoce kamiennej na wzgórzach salzburskich istniało osadnictwo, w IV w. p.n.e. żyły tu szczepy celtyckie, o czym świadczą nazwy okolic i rzeki Salzach, nad którą leży Salzburg.

W 1167 r. miasto zostało zniszczone przez Fryderyka I Barbarossę, w 1500 - rozbudowa twierdzy Hohensalzburg, 1623 - otwarcie uniwersytetu.

Nad miastem wznosi się wzgórze z południowym skrzydłem twierdzy, kompleksem budowli świeckich i kościołów. Salzburg od panowania Karola Wielkiego przez prawie tysiąc lat to miasto książąt kościoła, jego władców świeckich. Na tronie salzburskim zasiadali biskupi. Ostatni władca, arcybiskup Colloredo, uciekł do Wiednia i zrezygnował z książęcego tronu. Kraj dostał się książętom Toskanii, napoleon przekazał go na "wieczystą własność" Bawarii; po 4 latach przyłączony do Austrii.

Okręg salzburski bogaty jest także w minerały i kopaliny (miedź, magnezyt, marmur). Rozwinięty przemysł metalowy, elektryczny, metalowy, tekstylny.

Salzburg to miasto muzyczne o bogatej tradycji organowej. Tu 27.I.1756 urodził się *Wolfgang Amadeus Mozart*. Tu odbywają się **festiwale salzburskie**.

Architektura miasta, która zwraca uwagę to zwłaszcza barokowe kościoły i pałace.

Zamek Biskupów - z wieży widok na miasto i okolice.

Katedra - przy placu Residenplatz. Pierwszy budynek z lat 764-774, przebudowany w końcu XII w. na kościół 5-nawowy. Po pożarze odbudowano w stylu włoskiego wczesnego baroku w l. 1614-1628. We wnętrzu na 10 tys. osób bogactwo fresków, rzeźb, nagrobków biskupich; chrzcielnica z 1361 r.

Studnia Dworska (Hofbrunen) z XVIIw., wykonana w marmurze, ze statuami mitologicznych bohaterów.

Rezydencja cesarska (1595-1619), pierwotnie jako siedziba arcybiskupów (plafony, stiuki, gobeliny, meble z tego okresu). Po przeciwnej stronie Nowy Budynek - siedziba urzędów z

1588 r.

Blasiuskirche z 1327 r. - wczesnogotycki kościół szpitala miejskiego

Kościół św. Trójcy, bardzo stary, zabytkowy, wzmiankowany w dokumentach z VII w.

Kościół Franciszkanów z piękną statuą Madonny z Dzieciątkiem z 1420r.

Kajetanerkirche, z 1602 r., przebudowany w stylu włoskiego baroku 1685-1700.

Muzeum Wolfganga Amadeusza Mozarta - niedaleko Pałacu Dworskiego na

Getreidegasse.

Plac Kapitulny - marmurowa fontanna z 1732 r., pałac arcybiskupi i kościół opactwa benedyktyńców (założonego w 696 r.) z cmentarzem z XII w.

Kaplica św. Gertrudy z pustelnią Maximusa

Budynek stajni arcybiskupiej z 1690 r., przerobiony w 1925 r. na gmach, gdzie odbywają się festiwale salzburskie.

Kościół klasztorny benedyktynek

Pałac Mirabeli, z 1606 r., przebudowany 1721-77 - monumentalne marmurowe schody ze statuami na balustradzie. Na półpiętrze - rzeźba Perseusza. W pięknym parku Mirabeli - rzeźby i teatr ogrodowy.

Twierdza Hohensalzburg - na szczycie góry: *Pokój Książęcy, Sala Złota, Złota Komnata. Festunsgberg* - późnogotycki kościół św. Jerzego, twierdza.

W pobliżu **pałac Leopoldium**, (2 km) nad małym jeziorem

Zamek Klessheim, późnobarokowy pałacyk Hellbrunn

Szczyt Untersberg (1853) - kolejka linowa

W obszarze krainy Salzburga:

- słynne uzdrowisko w **Badgastein**, gdzie znajduje się dawna kopalnia, której jeden z pokładów o ciepłym i wilgotnym powietrzu radioaktywnym leczy ischias i reumatyzm.

Świat Lodowych Olbrzymów w pobliżu Werfen - największe jaskinie lodowe na świecie.

Tauryjska elektrownia wodna Kaprun - wodospad najwyższy w Europie (380 m)

GÓRNA AUSTRIA

11978 km², ok. 1.3 mln mk.

Ciągnie się od Alp aż do Lasu Czeskiego, przepływa przez nią duży odcinek Dunaju. Znana jest z kompleksu jezior Salzkammergut.

Górna Austria ma charakter głównie hodowlano-rolniczy. W mieście Wels odbywają się uroczyste obchody święta rolników, połączone z targami. Ale jest to też znana kraina hutnictwa żelaza. Tu nad brzegami Anizy i Dunaju stukały młoty kowali i snycerzy, wykuwających noże i broń. W samej stolicy - Linzu, pracują Połączone Austriackie Zakłady Żelaza i Stali (VOEST). W Linzu mają też siedzibę Austriackie Zakłady Azotowe (ok. 7 tys. pracowników). Pod Ranshofen największa austriacka fabryka aluminium. W Steyer przed I wojna wyrabiano słynne karabiny austriackie Mannlichery.

Linz

270 tys. mk. Najbardziej rozwijające się miasto austriackie. Położone na obu brzegach Dunaju, u stóp Alp. Znane w V w. jako osada handlowa Lentia. W XV w. cesarz Fryderyk III wybrał Linz na swą rezydencję. W latach 1612-26 astronom Johannes Kepler uczył w szkole.

Stary Tun (Alter Dom), kościół Jezuitów, z XVI w.

Kościół św. Marcina, najstarszy zachowany kościół Austrii, z resztkami murów z epoki Karolingów

Zamek Cesarski - pierwsza wzmianka z 799r (umocnienia obronne wybudowane za Fryderyk III)

Trakt renesansowy z XVI w. za Rudolfa II

Siedziba rządu krajowego (Landhaus), z lat 1564-1571, ze wspaniałym renesansowym portalem północnym

Ratusz z XVII w.

Kamieniczki mieszczkańskie gotyckie, renesansowe i barokowe przy Landstrasse.

Okolice Linzu - wzgórze Pöstlingberg, na które prowadzi stroma kolejka adhezyjna (bez koła zębatego), przewożąca głównie pielgrzymów do słynnego kościoła z XVIII w., z barokowymi wieżami. Piękny rozległy widok z tarasu.

Steyr

Ok. 45 tys. mk.

Zamek "Steyrburg" z 990 r., do XII w. rezydencja margrabiów Ottokarów. Od średniowiecza - miasto warsztatów rzemieślniczych, potem - fabryk uzbrojenia.

Tabar - dawna wieża strażnicza

Bummerlhaus - najpiękniejszy późnogotycki dom mieszczkański w Austrii

Ratusz rokokowy z 2 poł. XVIII w.

Kościół farny - gotycki z XV w.

Zamek Lamberg - mechaniczny teatr kukulek

WIEDEŃ 1.615 mln mk.

Przecięcie starych szlaków komunikacyjnych - "bursztynowego" z północy na południe i głównej drogi handlowej z zachodu na wschód. Osadnictwo sięga epoki kamiennej. Z epoki brązu (1800-800 p.n.e.) osiedla Ilirów, których wyparli Celtowie.

W I w.n.e. Dunaj stał się rzeką graniczną imperium rzymskiego. Na terenie Wiednia obóz warowny rzymski Vindobona, z portem macierzystym rzymskiej floty na Dunaju.

W 955 r., po zwycięskiej bitwie z Węgrami pod Augsburgiem, koloniści bawarscy dotarli do Wiednia, gdzie zastali resztki osad z czasów Karola Wielkiego, m.in. najstarsze, istniejące do dziś kościoły św. Ruprechta i św. Piotra. Władzę nad Wiedniem i regionem objął ro margrabiów Babenbergów. W 1246 r. dynastia panująca w Austrii, Babenbergowie wymarła, kiedy Fryderyk II Waleczny zginął w bitwie z Węgrami. Po okresie zamieszek i panowania króla czeskiego Ottokara II Przemysła, tron w Austrii objeli Habsburgowie. W Hofburgu zlokalizowano rezydencję zimową i letnią Schönbrunn. Od 1438 do 1806 Habsburgowie nosili tytuł cesarzy Świętego Cesarstwa Rzymskiego.

Już Rudolf IV Założyciel wiele uczynił dla rozwoju Wiednia; jego dziełem jest budowa katedry św. Szczepana i uniwersytetu (1365 r.). W XVI w. Habsburgowie objęli panowanie nad Czechami i Węgrami, dzięki czemu Wiedeń stał się stolicą wielkiego mocarstwa. Wiedeń przeżył 2 oblężenia tureckie (1529 i 1683), najazd szwedzki (1645) oraz wojnę 30-letnią (1618-1648).

Wiedeń stawał się skupiskiem obcokrajowców aż do czasów Franciszka Józefa I, a właściwie i do dzisiaj, choć w mniejszej skali.

Okres wojen napoleońskich przyniósł Wiedniowi 2-ą okupację wojsk francuskich i zmianę charakteru stolicy. Po rezygnacji cesarza Franciszka II z korony Świętego Cesarstwa Rzymskiego, Wiedeń stał się siedzibą cesarza Austrii.

W 1913 r. liczba mieszkańców przekroczyła milion. Po I wojnie Austria stała się małym republikańskim państwem z wielką stolicą.

Wg konstytucji związkowej Wiedeń jest stolicą Austrii. Na trakcie Leopolda w Hofburgu mieści się siedziba prezydenta, w Ballhaus jest urząd kanclerski, w mieście jest gmach parlamentu i władz centralnych. Wiedeń jest także samodzielnym landem i dlatego jego burmistrz jest zarazem Landeshauptmannem (premierem krajowym).

Wiedeń podzielony jest na 23 dzielnice (Bezirke). Miasto zajmuje 414 km², kraj związkowy Wiedeń 1215 km². Różnice wzniesień są duże: nad Dunajem 151 m, wzgórze Hermannskogel w Lesie Wiedeńskim (Wienerwald) - 542 m, Kahlenberg - 483 m.

Wiedeń był od wieków miejscem międzynarodowych spotkań. Rokrocznie odbywa się ok. 200 oficjalnych konferencji międzynarodowych. Po prawej stronie jest UNO-City. W Wiedniu mają swoją siedzibę 2 agendy ONZ: Międz. Agencja Energii Atomowej i Organizacja Rozwoju Przemysłowego.

Wiedeń ma 600 szkół. Oprócz Uniwersytetu założonego w 1365 r. jest 7 szkół wyższych. Jest wiele bibliotek, muzeów. Najbardziej znane muzea: Muzeum Historii Sztuki, Galeria

Austriacka, Muzeum Histor. m. Wiednia. Wiedeń jest stolicą Światowej muzyki: słynne orkiestry. Sa 2 sceny operowe

Obraz miasta:

Układ ulic w centrum odpowiada dawnemu obozowi rzymskiemu (Graben, Tiefer Graben, Naglergasse, Bauernmarkt).- Miasto Wewnętrzne (Innere Stadt), leżące między kanałem Dunaju a Ringstrass . Pozostała część to dawne wioski. Wewnętrzne przedmieścia między Ringstrasse i Gürtel i wyspa Dunaju,; zewn. przedmieścia - na zewn. od Gürtla oraz obwody wschodnie (Ostbezirke).

Zwiedzanie:

Katedra św. Szczepana . W centrum Starego Miasta. Pierwszy budynek romański z XII w. stał poza murami miasta. W następnym stuleciu kościół farny został rozbudowany, w 1469 - katedra biskupia, 1723 - arcybiskupia.

Jedna z najpiękniejszych *świątyń późnogotyckich* i monumentalnych kościołów wieżowych. 108 m długo, 137 m. wys. Z pierwszego kościoła został portal bramy głównej i 2 zachodnie wieże w fasadzie.

Do wnętrza katedry prowadzi 5 bogato zdobionych *portali*: romański główny - Brama Olbrzymów (Riesentor) z postacią Chrystusa w tympanie, południowy - Śpiewaków (Singertor), odpowiednik po drugiej stronie - Brama Biskupa; portal Primglockleintor (do wieży połudn.), Brama Orłów (do wieży półn.). Wnętrze - bezcenne skarby architektury: ambona z 1515 r., wysoki sarkofag z marmurowym pomnikiem cesarza Fryderyka III , Madonna Służących, katakumby.

Stare Miasto

Z Placu Szczepan wchodzi się w Roterntumstrasse, po prawej stronie bogate **Muzeum Diecezjalne, Wysoki Rynek** (Hoher Markt) - było to forum rzymskiego obozu wojskowego (podziemne muzeum rzymskich pamiątek). Przy Hoher Markt mieściły się siedziby cechów oraz targ. **Studnia Józefa** - wotywny pomnik, z rzeźbami (Zaślubiny Marii Panny i św. Józefa)

Plac Am Hof

Kościół 9 Chórów Anielskich z 1410 r. jako kościół karmelitów, po pożarze w XVIII w. odbudowany w stylu barokowym

Przy placu **Arsenał**, a w pobliżu **Muzeum Zegarów**.

Ulica Am Graben z **kolumną św. Trójcy** - pomnik wotywny z powodu wygaśnięcia zarazy.

Uliczka Jungferngasse - **kościół** barokowy **św. Piotra** z XVIIw., na miejscu najstarszego kościoła Wiednia.

Hofburg

Rezydencja zimowa Habsburgów, kompleks świeckich budowli barokowych.

Pałac Michała, z **kościółem św. Michała**, w stylu romańskim (XIIIw.). Romańska krypta, nawa podłużna i poprzeczna, filary prezbiterium, wieża gotycka, fasada - dziś klasycystyczna.

Z Michaelerplatz wejście główne *Michaelertor* na dziedziniec wewnętrzny **plac In der Burg**. Po obu stronach 2 fontanny z rzeźbami - potega Austrii na lądzie i morzu. Od bramy zaczynają się trakty cesarskie. Dochodzimy do **Bramy Szwajcarskiej** (na lewo) - jeden z nielicznych zabytków renesansowych stolicy - czerwony marmur, złożone reliefy u góry, tarcza herbowa, inskrypcje. Wchodzimy na **Podwórzec Szwajcarski** (Schweizerhof). Stąd schody prowadzą do zamkowej kaplicy. Co niedziela śpiewa tu słynny chłopięcy chór. Po przeciwnej stronie podwórca - wejście do **skarbcza cesarskiego (Schatzkammer)** z bogatymi zbiorami koron Habsburgów, strojów koronacyjnych, klejnotów.

Pałac Amalienhof (od im. wdowy po cesarzu Józefie I) - naprzeciw Szwajcarskiej Bramy. W środkowej części budynku zegar słoneczny, nad nim mechaniczny. Pałac zaczęto wnosić w XVI w, a w XVII w. całkowicie przebudowano.

Z bramy Traktu Leopolda prowadzą schody do muzeum **prywatnych komnat cesarskich (Kaiserappartements)**, w których wśród wspaniałych mebli i dzieł sztuki mieszkali cesarz Franciszek Józef i "Sissy" - jego piękna żona, Elżbieta.

Trakt wyprowadza na obszerny **plac Bohaterów (Heldenplatz)** z pomnikami arcyksięcia

Karola i księcia Eugeniusza Sabaudzkiego. W otaczających z 2 stron skrzydłach pałacowych mieści się obecnie **Centrum Kongresowe, Biblioteka Narodowa i Muzeum Etnograficzne**.

Z piętrowych okien budynku *widok* na Ringstrasse, obydwie *wielkie muzea cesarskie*: **Muzeum Historii Sztuki (Kunsthistorische M.) i Muzeum Historyczno-Przyrodnicze (Natur-historisches M.)**, biały gmach **Parlamentu**, **Teatr Zamkowy (Burgtheater)**, Ratusz z żelaznym rycerzem na wieży i **Uniwersytet**.

Plac Józefa (Josefplatz). Idąc z placu Michała wzdłuż murów **Hiszpańskie Szkoły Jazdy** (Spanische Hofreitschule), z białymi tresowanymi końmi, dochodzi się do Josefplatz - z **pomnikiem** (1806) **cesarza Józefa II** i fasadą **Biblioteki Narodowej** (1723-35). W Bibliotece ok. 35 tys. rękopisów z okresu VIII-XVI w. W Bibliotece jest **Sala Paradna**, uważana za najpiękniejszą salę biblioteczną świata.

Przeciwległą do Biblioteki Narodowej stroną Placu Józefa zamykają **pałace: Pallavicini i Palffy**.

Ulica i **kościół Augustianów** z XV w. Na wprost wejścia **grobowiec córki Marii Teresy** - otwarta piramida z białego marmuru, do której wchodzi postacie kobiet i dzieci, symbolizujące różne cnoty, jakie skupiły się w charakterze arcyksiężnej Marii Krystyny. W kaplicy Loretańskiej kościoła znajdują się urny z sercami wielu członków dynastii.

Albertina

Najbogatsze i *największe w świecie muzeum grafiki*, tuż za kościołem Augustianów. Powstało ze zbiorów księcia Eugeniusza Sabaudzkiego, choć nazwę wzięło od księcia Alberta Sasko-Ciszyńskiego (syna Augusta III) i kandydata na króla Polski (nad fasadą tarcze herbowe; jedna ma wrytego Orła Białego i litewską Pogoń). W zbiorach Albertiny prawie kompletna *kolekcja grafik Albrechta Dürera* (malarz niemiecki i grafik, przedstawiciel renesansu) oraz prace Rafaela, Rembrandta, Bruegla Starszego.

Opera (Staatsoper)

Muzyczna chluba Austrii (1861-69), w zewnętrznym wystroju neorenesansowa, wewnątrz przepych ornamentyki. Tradycja największych znakomitości dyrygenckich (Verdi, Wagner, Mahler, Karajan), inscenizacji, najlepszych głosów. Jest miejscem imprezy karnawałowej, "Balu w Operze".

Najstarsze świątynie

Kościół św. Piotra przy ul. Graben

Kościół św. Ruprechta z XI w., z pięknym ołtarzem romańskim

Kościół Maria am Gestade (kościół Marii "Na brzegu"); pierwotna budowla z 1397-1403. Wewnątrz średniowieczne witraże na chórze i rzeźby na filarach (szkoła wiedeńska XIV w.). Kościół stał początkowo nad korytem jednego z dopływów Dunaju i sprawował opiekę nad flisakami spławiającymi sól.

Stary Ratusz (Altes Rathaus), przy Wipplingerstrasse. Początkowo był kaplicą, z XV w. gruntownie przebudowany. Barokowa fasada pochodzi z końca XVII w. Na podwórzu studnia z płaskorzeźbami przedstawiającymi Perseusza i Andromedę (1741).

Plac Freyung - nazwa pochodzi od prawa azylu, które uzyskiwał każdy zbieg, gdy udało mu się znaleźć w jego terenie; nie podlegał już jurysdykcji świeckiej tylko opactwa "Szkotów".

Szkocki Dwór (Schottenhof) i Szkocki Kościół (Schottenkirche). W XII w.

Babenbergowie oddali w posiadanie szkockim i irlandzkim mnichom stojący w tym miejscu klasztor benedyktynów. Początkowo był to kościół w stylu romańskim, potem przebudowywany. W zasadniczej jego przebudowie brał udział polski architekt Julian Niedzielski (1643-48). Bogaty wystrój wnętrza, 19 tablic z dawnego ołtarza gotyckiego.

Pałac Kinskych (po przeciwnej stronie), zbudowany na pocz. XVIII w. Na placu - studnia z 1846 r., z alegorycznymi postaciami, mającymi symbolizować Austrię i 4 najważniejsze wówczas rzeki: Dunaj, Łabę, Pad i Wisłę.

Baszta Mleczarzy (Molkerbastei) - zachowana rampa z dawnych murów obronnych miasta; na niej stoi *Dom Pasqualatiego*, w którym przez pewien czas mieszkał *Beethoven*, tworząc

Fidelia oraz symfonie: 4, 5, 7.

RING

Nazywana "siostrą paryskich bulwarów" **Ringstrasse**, 4-kilometrowa, półkolista szeroka aleja, oparta od północy o Frabz-Joseph Kai i kanał Dunaju. Jest trochę kanciasta, b pokrywa linię dawnych murów obronnych. Otwarcia arterii dokonano w 1865 r. Ringstrasse podzielona na odcinki **Schottenring**, **Karl renner Ring**, **Burgring**, **Opernring** jest ulicą monumentalnych gmachów publicznych, ogrodów, muzeów, salonów samochodowych, hoteli, sklepów.

Burgtheater (1874-88, w stylu neorenesansu), pierwotnie teatr cesarskiego dworu, od wielu lat jedna z najszlachetniejszych scen operowych Europy.

Ratusz, o bogatej fasadzie, wzniesiony w l. 1872-73 w stylu neogotyckim. 7 dziedzińców arkadowych otacza prostokąt ratusza.

Uniwersytet z 1365 r., założony przez Rudolfa I, najstarszy w niemieckim obszarze językowym. Obecny budynek wzniesiono w l. 1873-83

Gmach Parlamentu. Wzniesiony w końcu XIX w. w stylu klasycystycznym. Naprzeciwko bramy wyjazdowej z Hofburga, po drugiej stronie Burgringu, kwadratowy plac, pełen kwiatów i zieleni; pośrodku monumentalny pomnik cesarzowej Marii Teresy.

Muzeum Historii Sztuki (Kunsthistorisches Museum). Zbiory: egipsko-orientalne, antyczne, rzemiosła antycznego, rzeźbiarzy burgundzkich i włoskich, numizmatyczne, galeria malarstwa, skarbcze, zbiór gobelinów, powozy. Malarstwo włoskie, holenderskie, hiszpańskie, dużo malarstwa niemieckiego - Holbeina, Dürera i innych.

Muzeum Historyczno-Przyrodnicze (Naturhistorisches Museum), z największymi zbiorami tego typu na świecie.

Belweder

Plac Schwarzenberga z pomnikiem tego wodza i męża stany, dalej pomnik Żołnierza Radzieckiego a dalej pałac Schwarzenberga i pierwsze zabudowania tarasowo wznoszących się terenów pałacu Belvedere.

Wiedeński **Belweder** (1700-25), dzieło Lucasa von Hildebrandta, uchodzi za jedną z najpiękniejszych budowli barokowych w świecie. Przeznaczony był początkowo na letnią rezydencję księcia Eugeniusza Sabaudzkiego. Są to właściwie 2 pałace oddzielone artystycznie wkomponowanym parkiem. Obecnie w **Górnym Belwederze** mieści się **galeria malarstwa austriackiego**.

W **Dolnym Belwederze** urządzono **Muzeum Baroku**.

Plac Karola (Karlsplatz) - **Muzeum Historyczne Wiednia i kościół Karola Boromeusza** w stylu barokowym.

Prater

Można dojechać tramwajem sprzed Dworca Wschodniego. Jedzie się przez Prinz-Eugen Strasse, Stubenring obok **Salonu Zdrojowego i Parku Miejskiego**, z pomnikiem **Johanna Straussa**, dalej obok **konnego pomnika feldmarszałka Radetzky'ego** na Schwedenplatz przez **Szwedzki Most** nad kanałem, **ulicą Praterową**, do **Gwiazdy Prateru z pomnikiem Togethoffs** pośrodku. W pobliżu **Riesenrad** - tereny rozrywkowe "Koła Olbrzymów".

Prater to dawne tereny przeznaczone na polowania i jazde konną dworzan i szlachetnie urodzonych. Na przełomie XIX i XX w. były to łąki i lasy z restauracjami i kawiarniami na wolnym powietrzu, urzędzenia rozrywkowe. Dzis przez Prater prowadzi długa aleja, jest to teren **Targów Wiedeńskich**, stadion sportowy, stadion pływacki, plac golfowy, Riesenrad.

Na przeciwległym brzegu Dunaju **wieża telewizyjna** (252 m) z 1964 r. Mieści restaurację i taras widokowy

Pałac Schonbrunn - była cesarska letnia rezydencja.

Dojazd tramwajem 52 lub 58 albo metrem nr 4 z placu Karola, pod bramę wjazdową.

Aleja wiedzie do rozległego podwórza obudowanego stylowymi oficynami, gdzie stoi **pałac barokowy**. Wzniesiony w l. 1695-1749. We wspaniałym parku pałacowym wybudowano potem następne obiekty: na wysokim wzgórzu, naprzeciwko pałacu stoi **Gloriettas** - hala z kolumnami - apoteoza zwycięstwa Habsburgów, **studnia i grota Neptuna**, rzymska ruina itp.

Wzdłuż alei pomniki dłuta wielu wybitnych rzeźbiarzy. Oprócz **ogrodów pałacowych ogród botaniczny i zoologiczny**.

W bocznym skrzydle **dworski teatr**. Piękna **kaplica pałacowa**.

Wewnątrz pałacu skarby sztuki. Jedna z sal nazywa się **Salą Milionów** (urządzenie koisztowało milion guldenów). Zwiedzającym pokazuje się część rezydencji cesarskiej: **pokój Różany, chiński gabinet i małą galerię**. Do ciekawostek należą: **pokój gimnastyczny cesarzowej Elżbiety, pokój cesarza Franciszka Józefa** z jego prostym żelaznym łóżkiem (po śmierci żony "Sissy"), pokój Napoleona i jego syna ks. Reichstadtu, zwanego Orlątkiem. W sali **wielkiej galerii** obradował **kongres wiedeński** (1814-15). W zabudowaniach **zbiór pojazdów cesarskich - Wagenburg** (m.in. karetę koronacyjną)

Wiedeński Las (Wienerwald) - rezerwat zieleni na wzgórzach **Leopoldsberg i Kahlenberg**

Na szczycie góry Leopolda, na fundamentach pierwszej siedziby Babenbergów z lat 1101-47, stoi teraz mały kościółek z 1705r. oraz pałac .

Na **Kahlenbergu kościół i kaplica Sobieskiego** - stąd piękny widok.

Grinzig, Sievering, Heiligenstadt - nowoczesne dzielnice, kiedyś wsie z winnicami, gdzie chłopcy mieli prawo wyszynku wina.

Grinzig to najpopularniejsza, wypełniona setkami lokali "heurigerowa" (der Heurige - młode wiano) dzielnica Wiednia. W stylizowanych ludowych wnętrzach wiszą koła od chłopskich wozów, drabiny, uprząż, itp. Występują zespoły wokalne-muzyczne.

Okolice Wiednia

Baden (25 km na południe)

Uzdrowisko o sławie międzynarodowej, ciepłe źródła siarczane, leczenie chorób reumatycznych. Rzymianie miejscowość nazwali Aquae. Park zdrojowy, kasyno gry, kąpielisko termiczne.

Mayerling - *zameczek myśliwski*, gdzie rozegrała się tragedia *arcyksięcia Rudolfa i Marii Vetsera*. W zamku kaplica obsługiwana przez karmelitanki, upamiętniająca samobójstwo następcy tronu.

Heiligenkreuz

Dawne *opactwo cystersów*, założone w 1135 r., z romańsko-gotyckim kościołem i pięknym dziedzińcem klasztornym, z krużgankami.